

مجموعہ ناولات

۱۹ نجی سنہ

سنہ ۱۳۱۷

جزء، عدد : ۹۳

رجال منسیہ

ہیج بر قوم یوقدرکہ افرادی آرمسندہ بر صورتلہ تمیز ایتمش بعض رجالی بولنسون .
ہلہ ہیج بر قوم یوقدرکہ افرادی آرمسندہ برر صورتلہ تمیز ایتمش رجالنی نسیاً منسیا
محو آبادینہ آتسوندہ نامنی اخلافک معرض مباہاتہ ترک ایتسون .

وقتیلہ عربلر، حوزہ جمعیتلرینہ داخل اولان مشرکلرہ ، غیر مسلملرہ قدر
فضل و عرفان ایلہ تمیز ایدن اشخاصی « وقیات اعیان » نامنی و یردکاری تراجم
احوال کتابلرینہ قید ایدرلرایدی . بویولده کی آثارک الٹ مؤخری اولان ابن خلکان
بو مدعا مزہ الٹ جلی بربرہاندر .

علم و عرفانک وطنی اولمدنی گبی . علما و عرفادخی نہ قوم و مذہبہ منسوب
بولنورسہ بولنسون ایچندہ اشتہار و یالسانیلہ تالیف آثار ایتدیگی قومک رجال بنامی
صرہ سنہ بکچر .

تراجم احوال دخی تاریخ گبی عمومی و خصوصی ناملریلہ ایکی نوعدر . عمومی
اولانلری مثلاً چینسہ اشتہار ایتمش بر آدمی دخی قید و تحریر ایلر . خصوصی
اولانلری ایسہ ہر قومک کندی دائرہ قومیتندہ یتیشان ذواتک ضبط احوال و اوصافہ
ایخصوصدر . بویولده مسلمانلر طرفسندن تدوین ایدلمش ایلک اثر ابن قتیبہ نٹ

(معارف) نامنده کی تألیف مشهوریدرکه، صدر اسلامده کی سروران قومک تراجم احوالی ناطقدر.

بخصوصیت ایچنده بر خصوصیت دها وارددرکه اوده یالکیز بر صنف، بر مسلک اربابندن اولان مشاهیری جامع اقلور.

مثلا عربلرک کتاب اغایسی و بزده مسند صدارته گلش وزیرانی (حدیقه لوزرا) و ریاست کتاب مسندینه واصل اولانلری (سفینه الرؤسا) و مسند افغانی احراز ایدنلری (دوحه المشایخ) نامیله قید ایدن کتابلر و شعرای عثمانیه بی ضبط ایدن تذکره لر بونوعه داخلدرکه، خصوصیت ایچنده بر خصوصیت دیگردر.

شؤگا تأسف اولورکه آلتی یوز سنه دن برو امت عثمانیه آره سنده هر صنفدن ظهور ایتیش ذواتک تعیین احوالسه دائر عمومی بر اثر وجوده کتورمگه هوس و همت ایدن اولما مشدر.

آلتی یوز سنه لک بر امت ایچنده عجبا کیمسه نك اهمیت ویرمک ایستدیگی و یا نظر اهمیت و تقدیرینی جلب ایده مامش نه قدر اعظم، نه قدر اصحاب هنر و معرفت ظهور ایتمشدر. کندی صنعتی داخلنده دلیل ذکاوت و مهارت اوله جق بر کلید ایجاد ایدن بر چلنگیر، بر ما کنت قدر ابقای نام ایتملیمیدر.

شؤ سطرلری یازارکن کیف ما اتفاق خصوصی بر تراجم احوال لغتی آج دق که نظر تحریرمه تصادف ایدن اینلک کله شؤ ایدی:

» Polo : یوننده کسب اشتهار ایتیش . ایتالیان بر جاجی سدر . کلیسا
» بنجره لرینی ترین ایدن زجاج ملونیه غیر قابل انکسار بر مانت ویرمش . و صنعت
» زجاجیه نك ترقیسنه بیوک خدمت ایلشدر . ۱۵۸۹۱-۱۵۰۶ »

ایشته کوریلورکه بو آدم ایتالیالی اولدینی حالد فرانسده اشتهار ایتیش و جاجیق علمنده اوزمانه مخصوص بر دوره ترقی کشاد ایلشدر . بزده ده مثلا بوندن یگر می سنه اول وفات ایدن محمد اوسته نك که . گلیولیده کیلره مخصوص مقره یایار و یابدینی اون ایکی دیللی مقارله لر بالخاصه انگلیز گمیجیلری عنندنه فوق الغایه حار

اهمیت و اعتبار ایدی . شمدی بۇذاتك ولو ایکی سطرالق اولسون ترجمه‌حالی ضبط اولناملیدیر ؟

مثلا صغر سفزدن برو (فارجی) نامنده بر آدم ایشتمکده‌یز . بۇذات اون قیانی سمئنده ساکن اولورمش . غالبا اسمی ده مصطفی ایش . قاعدهیه موافق صورتده حیوان رسمی یاپارمش . یابدینی (آرسلان) تصویرلری پك مشهور ایش . کندوسی ایسه بوندن الی سنه مقدمه قدر بر حیات ایش . لایق‌میدرکه صنایع بدیعهدن اولان مصورلکه مجرّد سوق طبیعتله انتساب و بناء علیه مهارت و خذاقتله اشهار ایش بر آدمك کیم اولدییغی و فنار جیلک ایله مصورلکی نه صورتله جمع ایش بولندیغی اوکرنیم . و حتی نامنی بیله اونودوبده خیر ایله یاد ایشیم !

ینه بوقیلدن (قرباجی محمد) نامنده بر آدم وار ایدی . (چغرتمه) دیدکاری معروف دودکله ترانه‌ساز اولوردی . دیکلیانلرک قولنجه اوقدر گوزل چالار ، اورتبه نغمه‌ساز لطافت اولور ایش که . استماع ایدنلری بیاغی حالت نشوویه مستغرق ایلمش . حتی چالیدی بر محملک قربینه نغمات حالت افزاسنه مجلوب اوله رق چوق دفعه بلبل ایندیگی واقع ایش .

بۇذات بوندن اوتوز ، اوتوز بش سنه اوله قدر بر حیات ایدی . احتمال که منسوب اولدییی قرباجیلق صنعتنده ایوم مسن اولان رفقا سندن مرحومك حال و شانیه دائر بعض معلومات آله بیلسون . آلات موسیقیه ایله نغمه‌کارلق ایدنلره مخصوص بر ترجمه حال کتایی یازملق لازم گلسه بۇذات بالخاصه ذکره شایان گورلمز می ؟

کاتب چلبی مرحومك (جهانما) نامنده جغرافیدان بر اثری و (تحفة الکبار فی اسفار البحار) نامنده سیاحت بحریهیه و مشاهیر رؤسایه دائر بر تالیفی واردر . بۇ ایکی اثرک محتویاتندن اولان خریطه‌لری اوزمان جلیک اوزرینه کیم رسم ایش ؛ کیم حک ایش ؟ بزده ایسه اوزمانه قدر نه پولاد اوزرینه ، نه ده سار الواح معدنییه بۆله رسم جزوب حک ایشک معلوم ایدی . حال بوکه اؤخریطه‌لری (زنباق اوغلی) اسمنده قیوچچی قلمکارلرندن برارمنی رسم و حک ایش اولدیغی کاتب چلبی مرحوم کندی ترجمه حاله دائر اولان اثرنده یازبور .

بناءً علیه زنباق اوغلنك حال وشائنی اوكرنك و اوكرندكن صكره ضبط
وتحریر ايله اخلافك انظار اعتبارینه عرض ايتك برلازمة قدر شناسی دگیدر .
سلطان سليم ثالث زمانده انگیزجهدن براطلس ترجمه ایدلمش ایدی که مترجمی
۱۲ سنه انگلترده سفارته قالمش اولان غالب افندی در . بؤ اطلسك خریطه لری
دخی چلیك اوزرینه حك ایدلمشدر . فقط كتاب اصطلاحات طباعته (این قولیو)
دینلان و الی بش ايله قرق ساقمترو طول و عرضنده بولنان صحافدن عبارت
اولدینی جهته بوجسامنده بر لوحه نك حكي فوق الغایه دشوادر . اطلس ایسه
یگرمی بش اوتوز قدر الواحی حاویدر . باخصوص هر خریطه نك عائد اولدینی
قطعه و یا مملکت اسمی اوزمانلر عادت اولدینی اوزره غایت کوزل نقوش و تصاویر
ایله جرچوه لشمش در . بز بو اطلسی کوردیگمز وقت چونکه - بزده صنعت تصویر
اولدینی جهته - خریطه لرك انگلترده رسم و حك ایدلمش اولسنه حکم ایلش
ایدك .

آرمدن بر خبلی زمان صكره متوفی عرب اوغلی کیرقورك حسب الصنعه اورته
کویده کی دارالاصاغه سنه کتدیگمز صرده بؤلوحه لردن بردانه سنی مشاهده ایدوبده
اورایه نردن گمش اولدینی استفسار ایلدیگمزده - نردن گله جك ؟ بونلری ددهم
حك ایتمش ایدی . جنتمکان سلطان سليم حضرتلری بؤ خدمته مکافاة ددهم الماسلی
برساعت احسان بیورمشدر - جوانی ویرمه سیله مشکلمز حل اولمشیدی .

اعتقادمزجه تاریخ صنایع و معارفزه و باخصوص هیئت اجتماعیه مزه عائد بوکی
خدمت و همتلرده بولشمش اولان ذواتك نام و شانلری محو آباد نسیانه قاریشوب
گشمسینه میدان ویرماگی کندیمزه وظیفه ییلمی بز .

القباضی طباعته تطبیق ایدن ، یعنی حروف متحرکه کی تصنیع ایلان محار
مهدیلرندن (و متفرق کاندن) ابراهیم افندیك ترجمه حالی ییلمی بز . او مبارك
ذات بؤ حرفلری نصل بایشمش ، اتصالات و انفصالاتی نه صورتله تنسیق و ترکیب ایتمش .
حین ترتیده لابد اولان آنهك اطراد و انسجامی نصل محافظه ایلش . سرحد
اسلامه مجاور بولشمسندن طولانی بر محاربه ده عثمانلی عسکری انه اسیر دوشان

و لا اقل یگر می بش او تونز باشندند بولمق لازم گلان و بعدالاساره اهتدا ایدن
براجنبی اوسندند ترکیه بی و ترکیه نك حروفی، حتی فصل و وصل ایده جك قدر
دقایقی نصل بر سائقه فطانت ایله تحصیل و اتقان ایتشده بزه بر واسطه عظمای.
عرفان یادگار ایلش. بقیله هر صورتله واجب التکریم بر ذاتك احوال خصوصیه سنی
اخلافه بیلدیرمك اوزمانك رجال قلنه و باخصوص اوق دورك و قایعی یازان وقعه.
نویسك ذمتنه مترتب بر وظیفه ایکن، حیفاکه مورخ راشد سائر بر چوق شیده
اولدینی گبی، بو خصوصده دخی غفلت و مسامحه دن قورئله مامشدر.

فرانسز باباسلردن اولدینی حالده مسلمان اوله رق (شیخ محمد اخلاصی) نامی
آلمش و کاتب چلبی مرحومه لائین لسانی تعلیم ایله (آطلس مینور) ای برلکده
ترکیه یه ترجمه و (لوامع التور) اسمیه ایتش اولان بر صاحب معرفت و فضیلتك که،
عرفان و اطلاعمرک توسیعنه خدمت و همتی سبق ایتش و باخصوص مذهب
و قومیتزه داخل اولمشدر. احوال فضائل اشتمالی او کرنگ و بزدن صکره کیلرده
بیلدیرمك بزم ایچون بر لازمه حیثیت دگیدر؟

سلطان سلیم ثالث زماننده طباعتك اینکجی دفعه احداشه عرب اوغلی نامنده کی
صاحب معرفتله برلکده وساطت و همت ایدن و حالا قوللاندیغز نسخ حرفلره
اساس اولان یازوی یازان خطاط دلی عثمان کیم ایدی؟ طباعت نه اولدیغندن
خبردار اولدینی و عمرنده اقوام افرنجیه نك باصمیه مخصوص حرفلرنی کورمدیکی
حالده اوق حرفلری نصل یازدی؟ چونکه یالکزر اربابنه معلومدر که حالا قوللاندیغز
مهندسیان حروفندن اولکی حرفلرمن تمامیه طباعت ایچون احداث اولمشدر.
شمدیکی حرفلرمن حسنجه، شیوه خطجه، حق قلمجه نسخ قاعده سنه تمامیه موافق
و بناء علیه غایت ظریف اولمقله برابر، طباعته الوریثلی دگلدز. دلی عثمان ایسه
لطاققله متاتی جمع ایتمشدر. اوق حرفلره واقفانه امعان نظر اوقنورسه کوریلورکه، گویا
مرحوم، حروفی قورشون قلیله یازمشدر. چونکه بر حرفك مبدائیله منتهاسی
بیننده خطاطلرک (حق قلم) دیدکاری فرق غلظت و خفت مفقوددر. بونکله برابر
کندو نوعیتی داخلنده محافظه قاعده ایتمشدر.

شبهه سز هر صنعتك ا قوئسر واتور ا دینلان محافظه كار زمهره سینه مخصوص بر تعصب وارد . بناءً علیه فطرۃ مائل ترقی اقلیماتلر گوره نك دیدكاری کریوؤ . تدنیدن بردرلو چیه منزله . فقط بر عزم احرازانه ، و بر اجتهاد ترقی کسترانه ایله گورنك دینلان زنجیر اسارتی قرانلر بولندقلری مسلكك ماوراسنه وصولده هیچ برمانهیه تصادف ایتمزله . بناءً علیه قانون بدایعك الك مهم اقسامندن اولان طور-تجدده بؤساقه ایله وصول میسر اولور .

بزده راقم مرحومه قدر خط جلی (جلال الدین) اسلوبنه وئثلله نسخ (شیخ حمدالله) اسلوبنه منحصر ایدی . راقم ایسه حدّ ذاتنده (آریتست) یرادلش اولد . یغندن - زمانه قدر ، آندن ایلروسنه وصول ممکنسر ظن اولنان - جلال الدین طرزنی ، حاز اولدینی خاصه بدایعپرورانهیه موافق بوله مدی . بناءً علیه کندی طبیعت رسامانه سنه گوگنهرك حرقلرك اقتضاسنه گوره طولانی قصر و عرضنی نسبت طوله توفیق ایله کندی طرزنی میدانه گتوردی . بوگا ایسه شاگرد معرفتی اولان وحقا که خطاط سلاطین عنوانیله دخی تجلیله سزاوار بولنان سلطان محمود ثانی حضر تلرندن کوردیگی تشویقك و هر تشویقی تعاقب ایدن تحسین و تکریمك پك بیوک یاردیمی اولمشدر . از جمله ایوب و نصرتیه جامعارینك قوشاقلرینی طرز بدایعیه یازمقلنی اراده بیسورمقلله . متعصبین خطاطین بالطبع مؤخذات جاهلانده بولمغه جسارت ایده مامشدر .

شبهه سز هرشی بر مشوقه بر مقدره محتاجدر . چونکه خاصه ترقینك الك قوتلی ساقه سی تشویق و تقدیردر .

فقط دلی عثمانك بولندینی عصر ، اختراع ایتدیگی طرزنی تقدیر قابلیتندن محروم اولدیغندن اثر ایجادی اولان نسخ مقبول اوله مامش و بناءً علیه راقه میسر اولان مقتدالقی بوگا نصیب اولامشدر .

شمعی بؤذاتك مجبول اولدینی خواص عالیه عرفان و هنری بزه بیلدیره چك واسطه کنندیسنك تصویر معنویسی دیمك اولان احوال روحیه سنك تعریفیدر . حال بوکه زواللی آدمك ایکی سطر اقی بر ترجمه حالته بیلله مالک دگاز . یازق که اسلاف

بؤکبی نوادر فطرتک قیمت و ماهیتنی ادراک ایدمه مامش اولدقلرندن نه شخصلرینه، نه خصوصیتلرینه، نهده مزیتلرینه و قوف میسر اولمشدر .

شوراسی محققدرکه قدرت فاطره بؤکبی رجال بنامی الی قیام الساعة حافظه انامده احراز جای احترام ایدمه جک مزیات فوق العاده ایله سرافراز ایلشدر .

بزدن برعصر کیروده اولان ذوات شویله طورسون معاصرلرمزدن نیجه کرام-فضلا واردرکه خیال میال ایزلرینی تعقیب ایله شرفیاب اولدیغیز حالدده جدّاً ملال-اشتمال اولان ترجمه حاللرینی ضبطه موفق اولدمدق .

مثلاً عالی افندی مرحوم، حافظ مشفق مرحوم، امین فردوسی مرحوم کبی ذوات که، کیمی ورم دوشکلرنده، کیمی جنون صحرالرنده، کیمی میخانه کوشه لرنده جان ویرمشدر .

بؤ اوج ذاتک اوچی ده کاه مجتمعا و کاه منفرداً (جریده حوادث) کتابتنده بولتمش اصحاب قلمندر .

شو (کتابت) تعبری خاصه شایان دقتدر . بوندن یگریمی بش اوتوز سنه اوله گنجیه قدر (محرّر) تعبیرینه بدل (کاتب) و (ادیب) تعبیرینه مقابل (منشی) تعبیرلری استعمال اولنوردی . چونکه کتابت هر صورتله یازو یازمق (انشا) ایسه ابداع دیمک اولدیغندن، منشی ایله کاتبی، یعنی مبدع ایله مملى بی تفریق ایتشلردی . حقیقه اوزمانک غزته محررلری ایستنیلان یولده یازو یازارلردی اما ایستند . کاری یولده یازامزلردی . چونکه اوزمانلرجه (کاتب) عد اولنانلرک مشق تقلیدی بالطبع یا معاصرلری اولان منشیلر و یا خود آثار اسلاف ایدی . اسلاف ایسه عصرلردن برو شرق ادیباتندن بشقه برشی گورمامش ایدی که اخلافه صرف محصول فکر و قریحه جید و بدیع اثرلر یادگار ایتمش اولسون . یا وصافدن، یا دره نادریدن، و یا (کلیله و دمنه) ترجمه سی اولان هایون نامهدن تراشیده و اقتباس اولتمش برطاق عبارات مصنعه، برطاق صنایع لفظیه و یا الفاظ غریبه بی جامع و زمین و زمانه موافق مضامین و استعارات ایله مملو بش اون سطرارق بر مکتوب و یا برو لیمه جمعیته، یا خود برهنگامه شبانهیه دعوتی متضمن برتذکره یازمق اجل مهارت ایدی .

مثلاً (خوابنامه وینى) (سورنامه وهى) (حجة الاطفال نابى) گې جناسلرله،
مضمونلرله، طولى و فقط بازيجه افكار قېلىندن نوزمىن مقاله لر اوزمانلرجه بدائع -
ادبىيەنك يتيشمەكن مغرى نمونه لرندن صاييلور ايدى .

مثلاً عاكف پاشانك عالم آب تعريفى ناطق بر مكتوبى (صهبا نامه) ناميله
اشتهار ايدرك اجله ادبا همان عباره بعباره از برلغش و برطاقى تقليدينه اوزندكلرى
گې، هوسكاران انشا دخى مجموعه لرينه قيد ايتمش اولدقلرىنى حكايه ايدرلر . حتى
بزه برمسلك جديد بيان اعداد ايدن اقتدار قئيله برابر عاكف پاشا مرحوم بيله
بر ديوان افنديسنىك آلام غربتله بولندينى پاشا داره سنده چكديكى ستم و مشقى
حاكى احباسندن برينه يازمش اولدينى شكايتمه يى ، ناقابل تقليد آثار منشيانەدن
عداييله مجموعه سته يازمش ايش !

بوگون بزم ايجون وهله معارف غربيه ايله تزيين فكر ايدن ارباب شبايه كوره
خنده استهزايه بيسله دكرى اوليان بويولده كي شيلر اوزمانلرجه ولهرس عقول
و ادراك معرفتوردن معدود ايدى . چونكه خورشيد معارف ده اوزمانلر منطقده
غربدن بورالده عكس انداز اولوبده خيوط شعاعيه بيله نگاه ادراكى تئور ايتامش
اولديغىندن ، حقيقت ادب مجهول بولغش و ادبياتك صنائع لفظيه دن اوليوب
افراد بشرك وجدانى برطاقم حسيات و انفعالاتى و قريحه ديتلان قوه سانحه سنى
توسيع ايله اساس سعادت بشرى تايد ايجون اتخاذاولغش برواسطه جليله اولدينى
ومتين و مفيد فكر لر تحرى و قبول ايتكى سامعه يه ذوق و شطارت ويره جك
شيلره ترجيح ايسه بؤخاصه نك لازمه اساسيه سى بولندينى آكلاشلامش ايدى .
بوجهتله اوزمانلرجه هر صاحب قلم سوزك لطافت ظاهريه سته قابليدى گې بشقه -
لرinxى سامعه قريب اولان مسلك افاده لرينه مفتون و حيران ايتكى التزام ايدرلر
ايدى . بناء عليه حقايق فكر يه ترجمان اولقى لازم گلان قلم ، بتون بتون بشقه
واديلرده جولان ايلردى . بونك سبب منفردى ايسه آلتى عصر دن برو ادبيات
شرقيه ايله اولان الفت ايدى . بؤ الفت ايسه ديگر بر الفت سيئه توليد ايتمش
ايدى كه اوده (رندلك) ديدكلرى (مشرب قلندرانه) ايدى . حتى شاعر و يا منشى

اولانلر ايچون عالم خراباته داخل اولمق و داخل اولدقدن صكره هر درلو انتظام-
احواله نظر اكراه ايله باقهرق هر شیده قیدسزلق و عدم مبالات اظهار ایتك و
« احسن اول كدای تجمّل بدوشه كیم

یانسه جهان ایچنده حصیری بولمیه »

کبی اقوال ايله، لازمه شان انسانیت اولان عزت نفسی تذیل ايله مسلك در یوزه
اساس فضیلت شکندده کوسترمک ضرور یاتدن ایدی . یا بر حسن مأیوسانه
ویا حالت مستانه ايله برینک لساندن صادر اولمش اولان بوقیلدن لغویات بعض
اصحاب فنورک حسیات مأیوسانه سنی غیجقلامق طبیعی اوله رق، علم آب دیدکلری
عشرت مجلسلرنده ایسه، ساز و آواز ايله استزاده شوق و ذوق معتاد اولدیغندن
قفال کرم اولدقجه :

دونسون ینه پیمانه لر اولسون تهی مخانه لر

رقص ایلسون مستانه لر مطربلر ایتدکجه نغم

بوللو ایات ايله جوش و خروشه گلان انفعالات و حسیات، اعصابی گوشدوب قوده،
غریزه بیه وهن و فتور و یرمکله بوطور معاشرته مألوف اولانلر مفظور اولدقلری
ذکا و فطاتی ده حیاتلرنده احما و آندن صكره ده بیك درلو مذلت و شحرومیتله
و حتی مرهمتن زیاده نفرته شایان اولان مستانه حالله عمرلرینی افنا ایدرلر ایدی.
بوگونه قدر اولودن دیریدن وجودیله گرچکدن افتخار اولنور نیجه اصحاب فطانت
کورمشزددرکه عمر عزیزلرینی بویوله افنا ايله مفظور اولدقلری جواهر قابلیت
و صرفانی خرابات علانده ایشار و تلف ایتمشلردر. آنلرک عنندنه او، تاوانلری،
جبوق دومان، کلباسی ایسی، قوری بالق توتسیلریله اوجاق قرومی کبی سیاهه
مائل و مستکره و هائل بررنک باغلامش اولان میکدهلرک چپلاق پیکلرنده مدور
تخته سفره لر اطرافنده قوریلان بزم رندان، مفروشایله، تجملاتیله بدایع نفیسه نك
بر انموزجکاهی اولان نیجه عالی کاشانهلره مرجع ایدی .

بورالری حقیقه تعریف ایچون اصحاب کمال طانیدیغنز ذواتک احوال روحیه .

لربی لایقیله تدقیق ایتك اقتضا ایدر. مقاله مزایسه او وظیفه یی ایضیه متحمل اولمدی یی

گبی، کند و مزده دخی او اقتدارك وجودینه قائل اولانلردن دگلز، بناءً علیه شؤ
انمودجی بوگون افرادی خیلیدن خیلی اکسملش اولان قدماى اذکیامزك ماهیتلرینه
معیار اتخاذ ایتملرینی اصحاب مطالعه به اخطار ایله اکتفا ایدرز .

ایشته فطرتك برچوق فضائل نادره ایله تزین ایستدیگی عالی ایله، حافظ مشفق
حاز اولدقلری قوه عرفانی کورمنك دأره سنك خارچنده استعمال ایدمیلگه جریده
حوادثی اوزمانه کوره پك گوزل برواسطه اتخاذ ایتملری و بناءً علیه مربی روح
و مزکی اخلاق اولان ادیبانی، الفاظ و عبارات اویونچنندن تجرید ایله خلقك تنویر
افکارینه خادم اوله جق بروادی به تحویل ایتملری اقتضا ایدرکن حیفاکه شورندلك،
قلندرلك بلیآسندن بردرلو تخلص کریبان ایدم مامشلردر .

حافظ مشفق قریم مسئله سی شناسینده جریده حوادثده بولندینی واکثره
مقالات حماسه کارانه آنك قلندن چیقیدینی جهتله - مطلع اولدینی از باب استعداد
و ذکاکی لطیف و تشویق شعاری اولان - رشید پاشا مرحومك افطاره دعوت
ایتمك، بعدالافطار نادى مصاحبتنه قبول ایله مداوله افکار ایلک و ایرتسی گونی
۲۵۰ آلتون احسانیه برابر ذی قیمت بر ساعت اهدا ایتمك گبی هم اقدارینه همده
ابتهاج و افتخارینه بادی اوله بیله جك عنایت و التفاتلرینه مظهر اولمشدی . [۱]

[۱] حافظ مشفقك بوتلطیف و هدیه اوزرینه مشارالیه یازدینی تشکرنامه درکه اسکی
اسلوبده اولغله برابر اقتدار قلنك برغونه سیدر، اوتارنچده ایسه مرحوم یکریمی ایتی
یاشلرنده ایش :

« بانی موقضانه امکان، تقدست ذاته عن احاطة الزمان و المكان حضرتلری، دقیقه شناس
امور دین و دولت و گره کشای مصالح ملك و ملت اولان ذات یوسف سمات و کاتباناهیلرینك
کفه میزان ششنة حسنه و اوحه معنی نمای « عدل ساعة خیر من عبادة سبعین سنة » اولان
دست کرم پیوست آصفانه لرینی الی قیام الساعة محفظة خاتم شهریارى بیورسون، بوکره قره -
قولاق آغا بنده لرله چاکر کینه لرینه :

برعجب صنعتی ساعت کیم باقلدجه و برر

روژه داران غمه شام مسرتدن خیر

دقیقه سنجه بر ساعت جهان قیمت و پسندیده صنعت احسان بیورملری نم جلبله سازه لری مقابلنده
ثانیه بثنیه حرکت ایدن زبان محمت بیان عاجزانه می بتون بتون حصر ادای شکرانکی ایش
اولدینی محاط علم عالم آرای صدارت پناهیلری بیورلدنده اول باده .

نه فائده كه الفت سينه رندی ايله نفسی بشون بتون عالم مستی به وقف ایتمش و تأثیر -
عشرته شعورینی دخی اخلاص ایدرك بروقتلر باشنده کلاه مولوی و قولتغنده کتاب -
مثنوی اولدینی حالده برنشوه معنوی ايله و الهانه سواقلدرده طولاشمغه باشلامش
و آندن صکره ایشه هنده سیاحتله ۱۲۷۳ سنه سندن برو ایزی غائب اولمشدر .

غریبدرکه بونلرك ایکسی ده جریده حواده برزمانده انتساب ایتدکاری کی
برینك جنون صحرالینه دوشوب غیبتی و دیگرینك دخی ینه عشرت بلاسیله
ورم دوشگنه سریلوب کنج یاشنده رحاتی برزمانه تصادف ایتمشدر .

عالی افندی اوائل نشئتمده دیوان هایون قلنه داخل اولمش و حتی اوقلمك مخصوص -
صائمندن اولدینی اوزره عالی مخلصنی دخی اوراده آلمش ایدی . فقط قلم ایشیله مقید
اولمق مجبول اولدینی شیء آزادی به موافق دوشمديگندن ، قلمی ترك ايله بر آراق دیوان
کتابتيله شامه گتمش ایشه خدمت دولتی نفسنجه مقیدلك عد ایدن بر آدم ، هر حالده
مزاجه خدمت ديمك اولان خدمت خصوصیه بی کندینه هیچ یاقشدرمه میه جغندن ،
ایکی آی صکره استانبوله عودت ایتمش و آندن صکره جریده حواده کاتب اولمشدر .
ایشته احوال ملال اشتمالنه ترجمان اولمق ایستدیگمز بواکی ذات حقنده
کندولرینه قرین اولان بعض ذواتدن اوگردیگمز معلومات صورت ابتلا لایله
اسباب فلاکتلرندن عبارت اوله زق تأسف اولنورکه چهره معنویلرینی تصویره
مدار اوله جق صورتده خصوصیت حاللرینه اطلاع قابل اوله مامشدر .

آلتمش سکر تاریخندن یتمش ایکی سنه سنه قدر نشر اولسان جریده حوادث
نسخه لینه مالک اولانلر بواکی نادره عرفانك محصولات قلملرینی تبعله یازدقلری
شیلردن احتمال که بدرجهیه قدر خواص روحیه لینه انتقال ایده بیلورلر .

رجال منسیه مز صرهمنده نوعلری شخصلرینه منحصرأ اوله ذاتلر وارددرکه
اقوام غربیه آره سنده گوریلان امثالنك ناملرینه هیکلر رکر اولتمش و اختصاص
ایتدکاری مسلک لری گوسترر لوحه لر تصویر ایدلمشدر . بزده ایشه بر قرن صکره
بلکه اسملرینی بیله یاد ایده جك آدم بولنمیه جقدر .

بۈگۈن بارسىدە ايىكى برادر واردرکه، کوچۈك بيۈك (قوغلان) نامىبلە متعارفدرلر.
فقط ظن اولغىسون که يالغز بارسىدە متعارفدرلر. جهان مدنيتك هر گوشه سىندە،
اقوام فاضلەنك كافەسى غىندىدە نام و شانلرى مظهر توقير اولمشدر.

بۈايىكى برادرلك بۈگۈرە ماھيتلرى نەدن عبارتدر بيلورمىسكز؟ مقلد، مسخرە!
عجبا بۈايىكى (قوغلان) اولغە كىندىدە استعداد فرض ايدوبدە تجربە اقتدارە قالشمش
و نہايت اواستعدادك برظندن عبارت بولدىغنى بالفعل تجربەسىبلە يئە نفسنە اعتراف
ايدرك يأس و حىرمانىلە گىرو دوغش نەقدر آدم واردر! يا خود — بىدە (قوغلان)
اولدم — ديوبدە ميدانە آتيلانلردن نەقدر آدم دها خطوۋه اوليدە رجعت قەقرىبە
اوغرا مشدر.

يا عجبا بۈدەدە قوغلان مزىندە آدملىر ظھور ايتما مشمىدر؟ اول امردە شوراسنى
سويلك لازمدرکه هر قومك كىندى عادات و معاشراتى. كىندى اخلاق و اعتياداتى،
و بابخصوص احوال و خواص روحىسى ايجابايتندن اولەرق اذواق و تلذذاتى واردر.
چىن ماندارىنلرىنك نسوانىدەكى يۈمرو آياقلىرى كۈرۈبدە ذوقياب اولەحق (بۈدە
داخل اولدىغز) حالدە بر اوروپالى متصور اولمىدىنى كى، كۈزلىرى كىندۈ كۈزلىرى
كى مائلاً مشقوق و ياناقلىرىنك الماحق كىكلرى طيشارۈبە فرلاق اولمىان اوروپالىلىرى
كۈرۈبدە خوشنە كىدە جك برچىنلى دە بولنەمز.

سىما و شكل اعضايە عائد اولان ذوق كى عادات و اخلاقە متعاق خواص اذواق
دخلى واردر. بر شرقى، جناسلى برسوزدن متلذذ اولور. بر غربى ايسە جناسدن
هيج بر شى آكلامز. اولسە اولسە ملعبە كلام ديوب كچر. حتى جناسك غرب
لسانلرىندەكى تعريفى بىلە بوندىن عبارتدر.

دىك ايسترزكە هر قومك كىندىدە مخصوص حسيات ذوقىسى واردر. ايشتە
بۈخس و بۈخاصە اعتبارىلە بزم معاشرتمز، عادات و اخلاقز دائرە سىندە بۈدەدە
(قوغلان) لر كلىشدر. و حالادە واردر. فقط اوروپالىلرلك بۈگى (آرتىست) لره
(هنرور) كلىسىبلە آرتىست بىندەكى فرقى بىلانلر بزم شۈكلە اجنېبىي استعمال
ايتىكەدەكى معذرتىزى تصديق بيوردرلر! ويردىگى اهمىتى وىرما مشز، حالادە

ویرمیورز، آنک ایسه بر جوق اسبابی اوله رق، جمله دن بری بزده (تیارو) دینلان مکتب ادبک ذاتاً موجود و متعارف اولماسی در.

وقتیله برادیمز شویله بر سؤال و جواب اعداد و ایراد ایتمشیدی :

— تیارو ندر ؟

— عادتا تقلید .

— نهی تقلید ایدور ؟

— احوال بشری .

شودرت عبارده جک تیارونک اڭ فاندولی برا گلنجه اولدیفنی میدانه چیقارمغه

کافیدر ظن ایدرم .

بزم مداحلرمز (قوقان) قیلندن اولان مقلدلردن بشقه برشی دگلردر .

شونی تکرار و اخطار ایدرز که هر قوم کندی محیطی اعتباریله بر (قوقان) .

مالکدر . (طومبوقنو) لرمده کیدلسه آنلرکده (قوقان) لری اولدیفنی گوریلور .

بوندن قرق الی سنه اول (قزاحد) و آنک شاگردلردن (حاجی اسماعیل)

نامنده ایکی مداحمز اولدیفنی زوایت ایدن برخیلی ذواته یتشدک . حاجی اسماعیلی

شخصاً دخ طانیدقهده نقل حکایت ایتدیگنی گورمه ماشدک . فقط دیکلیانلر تقلید

اشخاصده کی، نقل حکایاتده کی مهارت و کاکانه تقدیر خوان اولورلر ایدی . عجیباً

فطرتک بوبله یوز بیگده برکشی به مبذول طومدیفنی شوخواص تقلیده مظهر اولان

بوذاتلر نصل آدملر ایدی ؟ نصل یتشمشلدی . نصل بر جرأت عادت بر اندازانه ایله

صحنه تقلیده عرض وجود ایدرک خواص کر آمدن افراد عوامه قدر بیگلرله

اشخاصی آغزندن چیقه جق سسوزی تمامیه استماع و ضبط ایدمیلک ایچون تپیدن

طرباغه قولاق کسینه جک برحس و ذوقه مستغرق ایتمشلدی . آنلرده کی بو خاصه

نه ایدی ؟ آنلرک سسوزلردن هم خواص ، همده عوام نهدن بر صورتده ملتذذ

اولورودی ؟ بؤ نادر الوجود اولان آرتیستلرمزی بزه طانتدیره جق قدر شناسلر ،

مقدرلرمزی یوقدی . خیر ! هپسی واردی . فقط رجال قلمز عنندنه بؤ لازمه نک

بر لازمه حیث اولدیفنی تعین ایتامش ایدی .

ینه نوعلری شخصلرینه منحصر ذواتدن مرکبجی عزّت، لولهجی محمد اسمنده ایکی ذات ایشتمکده یز. لولهجی محمد سن هرمنده یتشدک. آیاصوفیه جامعنده سر مؤذن ایدی! بونلرلرده مقلد لکده کی، نکره گولقدده کی اضحوکه پردازلقدده کی مها. رتلری دللرده داستان ایدی.

بوذاتلر قبیلندن برده یاغجی عزّت اسمنده برذات طانیدق که، دها یگر می بش سنه مقدمه قدر بر حیات ایدی. مثلاً بوذات بر کوپری تقلیدی اجرا ایدردی. سز استراحت کاهکژده اوتوردیغکژ حالدده کوپرینک رسم مرور آلان مأمورلرندن، سسائللرینه، گلوب کچنلرینه، صاتیچیلرینه هرده سزجه آواز و آهنگی معروف و مضبوط اولانلرینه قدر هر شخص یش خیالکژده تجسم ایدر. کندو کندو کزی کوپریدن مرور ایدیور صانورسکژ. چونکه طانیدیغکژ الهی خوان برسائلک، آختار خلقه سی صاتان اعمی بر ارمینک، مندیبل صاتان بر عجمک، فصدیقجی آرناوودک، سیغاره کاغدی قو کبریت صاتان چوجقلرک، گوزلکجی میشونک، خطوات منتظمه و صلبه لرله (باله) نقل ایدن صریق حاللرینک، چوجغنی چینگنمکدن تحذیر ایچون فریاد ایدن والده نک، درت نعله قوشان برسورجی بارگیرینک، برقوناق صربه سنک، والحاصل کوپریدن کچن هر نوع انسانک، اشیانک سسلری، طراقه لر، یاردیلری قولاقلرکژده عکس ایدر. نهایت بوغاز ایچی واپورلرینک اعلان حرکت مخصوص قبا و آجی صداسی، استیم گورلدیلری، قبودانک، مأمورلرک چیماجیلره قوماندالری، ایوبه!... ایچرویه!... قاضی کوینه!... حرمه!... دیه مشتری دعوت ایدن قایقچیلرک انکر اصواتی برر برر حادّه صمّاحدن کچر. بر حالده که بو اشخاص هر آنده اجرای فعل ایدیور صانورسکژ.

انسان ایچون هر نه حاصل اولورسه سبی ایله اولور. انسان هر نهیه اصل اولورسه سبی ایله اولور؛ دیرلر. شبهه سز هر شخص نفسنده هر نهیه استعداد کوریرسه آنی توسیعنه آنک تعالیسنه چالیشور.

بز یاغجی عزّتی عهد طفولیتزدن نهایت شباعزه قدر اون بش یگر می سنه طانیدق. بوذات تقلیدینی تصمیم ایتدیگی اشخاص و افعالک آردندن آیرلمزدی.

کندی ایوبلی، کشی زاده، باغ قپاننده مهم بر تجارتخانه صاحبی، اصحاب یساردن، رجال عصرک بزمنه مداوم، آلت خیر اولمنی سور، اوزمانلر بلدییه مفتش لری اولمیدنندن حسبۀ لله نفع فقرا نامنه صاتیجیلری، بقاللری طولاشوب جوریش، فناشمش اکلی مضرشیلری احتساب مأمورلرینه اخبار ایله دوکدیرر، بورجکی دکانلرینک ایجرو لرنی تفتیش ایدرک خیر تخته لرنی تیزلیر، بورک خرچلرینک نفاستنه اعتنائی تنبیه ایدر. حاصلی کندینه تعلق اولمیدنی حالده پک جوق شینه اولان وقوفنک سوق والجالسیله بوکبی نفع ناسه، صحت عمومیه متعلق شیلره مداخله ایلردی. بوذات اگر بوعهد ترقیمزده دنیایه گلوبده معارف حاضردهن حصه یاب اولمش اولسه ایدی، شبهه سزا امیل زولانی (کولگهده براقه جق مرتبهده اجله حقیق یونندن اولوردی. چونکه آنک نظر تدقیق و ادراکی اوکندده الک اوافق و بزجه ناقابل رؤیت حالات و اشیا ماهیت حقیقیه سیله منکشف اولوردی. زولا (پارسک قرنی) رومانی یازمق ایچون النده قورشون قلله دفتر اوله رق (هال) لرده، فلانلرده صاحب لرمش. بوندن ماعدا بر جوق ار باب اختصاصده مراجعت ایدرک یازمق ایستدیگی شیلر حقنده نوطه لر آلدیررمش. عزت مرحوم ایسه سزه یانغیندن چقمش. ویرانه لردن طوبالانمش چیوی و تیمورگی (خردوات) صاتان بر یهودینک دکاتی وصف ایلیه جک اولسه آنک صغر سندن برو بؤکار آردنده طولاشمش اولدیغنه حکم ایدردکتر. چونکه یهودینک او نیجه بیوتی بر آنده مبدل رماد ایدن حریقار سایه سنده نائل اولدینی سرمایه بی که، یامری یومرو چیویلرله بقاللری باصلانمش قوی زنجیرلری، قوغه لری یانمش چنبرلر، ات چنگالاری، موم مقصلری، مطبخ بچاقلری، ات سطورلری، کسر، دستره، رنده بورغو کی دولگر آلات وادواتی، اوتویه، ساج آباغنه وارنجهیه قدر بر او ده تیمور معمولاتدن اولان هر درلو ادوات تشکیل ایتمکده در، هرکوشه سنی فوطوغرافله آلمش گبی پیش نظر کزه کتوریر، صکردهده یهودی ایله آلتش و برش ایتک ایستیان مثلا قیصریه لی برطوغرامه جی قالفه سنی، یاخود بر قصاب چراغنی هرایکی طرفک یکدیگری اغفاله مصروف اولان قوه ذکایه لرنک یاردمیله نه قدر اقباغیاته مالک ایسه لر آنلری صرف ایتدیرر.

فقط یهودی بی اق (یاغره جهودانه) سیله جناسیله، فالانیله، قیصریه لی بی غلظت افاده سیله، قورنازلغیله، قصاب چراغی اگین شیوه سیله سوبلتدیرر.

. بؤذات مثلاً شهر خلقجه معروف بردیلنجینک سسنی شیوه و آهکیله اکتساب ایدنجه قدر لزومنه گوره آیلرجه آرقه سنده طولاشوردی. حتی آیا صوفیه ده مشهور براعی اولان بخورجی بی تقلید ایچون نیجه کونلر تعقیب ایتمش اولدینی وینه مشاهیر موسیقی شناساندن کلخن بکی محمدک آهنگ غناسنی فرق اولغیه جق راده ده تقلید مقصدیله بر چوق زمان محمد پاشا تکیه سنه دوام ایتدیگی مرویدر.

فطرتک بر خاصه خارق العاده سی دیمک اولان بؤاستعداد خداداد هر شخصده جههر زن تجلی اوله میه جنی و بناء علیه فرانسزلر ایچون (قوقلن) برادرلر نه ایسه بزم ایچون ده قز احمدلر، یاغجی عزتلر، قربان اوسپلر، محسنلر اق اولدینی و آره لر. نده کی فرق ایسه بولندقلری محیطک احتوا ایتدیگی بر چوق اسباب و وسائطک کثرت و قلتندن عبارت بولندینی شبهه کورتورمنر حقیقتلردندر.

دیمک ایسترزکه بر ملت دائرة قومیتنده ظهور ایدن اذکیانی، و هر صنفک تعارف ایتمش اشخاصنی ماهیت حقیقه لر بله تصویر ایدرک اخلاقک معرض اطلاعاته ترک اتمکله مکلفدر. حال بویله ایکن بزده هر صنفدن نیجه مشاهیر یتشمشدرکه اسملری بیله یاد اولتمقدن قالمشدر.

شؤ بالاده اوصاف اختصاصلرینی خبر و یردیگمز ذاتلرک احوال خصوصیه لرینه بزدن زیاده واقف بک چوق کیمسه لر بولتمقلنی مأمولدر. بناء علیه کرک مسموعات و کرک مشهودات محصولی اولان معلوماتلرینی جمع ایله غزته لر اهدا ایتسه لر اشخاص تاریخیه بی احیا ایتمش اولورلر. کیم بیلور حالادخی کوشده بوجاقده نه قدر ارباب هنر و معرفت، نه قدر اصحاب اختصاص و فطانت و اردرکه قیستهای بازار اشتہار اولملرینه ادنا بررغبث کفایت ایدر. (خدما صفا و دع ما کدر)

ابوالضیاء توفیق

